

4. Психолого-педагогические основы использования ЭВМ в вузовском обучении / Под ред. А.В.Петровского, Н.Н.Нечаева. - М.: Изд-во МГУ, 1987
5. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы, перспективы использования. - М., 1999.

The article identifies the benefits of distance learning. Reveals the prospects of e-learning in the educational process.

Keywords: education, distance learning, distance education means.

Отримано 25.2.2012

УДК 159.923.2-051

Л.А. Онуфрієва

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ Й ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

У статті обґрунтовано необхідність цілеспрямованого фахового навчання студентів для забезпечення позитивної динаміки провідних психологічних детермінант розвитку професійної самосвідомості й особистісної зрілості майбутніх фахівців соціономічних професій. Досліджуються психологічні детермінанти розвитку професійної самосвідомості і самооцінка, які сприяють особистісній зрілості й формуванню в майбутніх фахівців соціономічних професій впевненості й оптимізму, які активізують їхню навчальну й професійну діяльність, сприяють бажанню здобувати професійні знання, розвивати свої комунікативні якості та здібності.

Ключові слова: професійна самосвідомість, професійна діяльність, особистісна зрілість, майбутні фахівці соціономічних професій, самоствердження, самооцінка, спілкування, комунікативна компетентність.

В статті обґрунтовано необхідність целенаправленого професійного навчання студентів для забезпечення позитивної динаміки провідних психологічних детермінант розвитку

профессионального самосознания и личностной зрелости будущих специалистов социологических профессий. Исследуются психологические детерминанты развития профессионального самосознания и самооценка, способствующие личностной зрелости и формированию у будущих специалистов социологических профессий уверенности и оптимизма, которые активизируют их учебную и профессиональную деятельность, способствуют желанию получать профессиональные знания, развивать свои коммуникативные качества и способности.

Ключевые слова: профессиональное самосознание, профессиональная деятельность, личностная зрелость, будущие специалисты социологических профессий, самоутверждение, самооценка, общение, коммуникативная компетентность.

Постановка проблеми. Сьогодні особливе місце в системі підготовки випускників ВНЗ займає проблема успішної підготовки майбутніх фахівців соціологічних професій до здійснення професійної діяльності. Постає проблема досконалого дослідження формування у майбутніх фахівців професіоналізму, організації процесу професійної спрямованості у вишах. Сучасні дослідники акцентують на опануванні студентом професійними знаннями, навичками й уміннями, становленні особистості самого майбутнього фахівця (В.Й.Бочелюк, Ж.П.Вірна, Л.В.Долинська, С.Д.Максименко, О.І.Мешко, В.О.Моляко, О.Г.Мороз, Н.А.Побірченко, М.В.Савчин та ін.). Провідними напрямками у сучасній підготовці випускника виступають професіоналізм діяльності, якісна кваліфікована підготовка майбутнього спеціаліста у поєднанні з його духовною та психологічною сторонами. Назріла необхідність творчого підходу в організації навчального процесу у ВНЗ, формування у випускників ефективного мислення, самостійності й ініціативності (А.М. Алексюк, В.М. Вергасов, Р.С. Гуревич, І.А. Зазюн та ін.).

Актуальність проблеми. Актуальним у наш час є підвищення вимогливості особистості до себе і до своєї професійної діяльності на основі розвитку та вдосконалення її самосвідомості. Особливості соціально-економічного розвитку країни потребують високого рівня фахової підготовки майбутніх фахівців соціологічних професій, вивчення психологічних особливостей їхньої професійної самосвідомості з метою підвищенню якості підготовки фахівця та розвитку комунікативної компетентності як складової професійної компетентності. Майбутні фахівці соціологічних професій працюватимуть з особистостями і, водночас, самі є особистостями, впливаючи на особистість клієнта.

Основною тенденцією розвитку навчального процесу у вищій школі є розширення самостійності студентів, яка базується на самостійному пошуку знань. Зміст освіти полягає у певному рівні предметної й соціальної компетентності майбутнього випускника, його здатність до здійснення професійної діяльності та рівні становлення особистості з урахуванням індивідуальних особливостей і власної активності. Тому зміст навчання варто здійснювати, застосовуючи такі форми діяльності, які уможливають перехід від абстрактного до конкретного та від навчальної інформації до професійної діяльності.

Фахова підготовка майбутніх фахівців соціономічних професій до професійної діяльності розпочинається у роки студентства, адже студентський вік характеризується як період складних перетворень в інтелекті та розвитку пізнавальних процесів. Більшість дослідників описують процес розвитку у цьому віці як безперервне зростання працездатності та продуктивності, динаміки прогресивного руху без будь-яких знижень та криз тому, що у студентському віці мають місце найбільші можливості розвитку; саме в цьому віковому діапазоні містяться сенситивні періоди, котрі доречно використовувати у майбутньому професійному навчанні. У цьому періоді розвитку поєднуються й взаємообумовлюються моменти зростання однієї функції з іншою, прослідковується зниження інших функцій тому й виникає потреба постійно відслідковувати динаміку провідних психологічних детермінант підготовки до професійної діяльності, під якими розуміються риси особистості студента, які відносяться до категорії необхідних і в майбутньому забезпечуватимуть успіх професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень. У контексті актуальних проблем психології розвитку особистості майбутніх фахівців соціономічних професій вагомим місцем належить формуванню професійної самосвідомості, навичок самооцінки та саморегуляції поведінки. Феномен самосвідомості більш глибокий за своїм психологічним змістом, ніж проблема свідомості. У психологічній структурі особистості майбутніх фахівців соціономічних професій самосвідомість є центральною ланкою, яка характеризує рівень їх професіоналізму й успішність професійної комунікативної діяльності.

У відомих працях дослідників В.В. Андрієвської, І. Д. Беха, Т.В. Дуткевич, І. А. Зязюна, Н. М. Лосєвої, С. Д. Максименка, О. В. Савицької та ін. найбільш детально досліджено самосвідомість фахівців. Але на сьогодні не всі існуючі теорії достатньо висвітлюють особливості й закономірності розвитку самосвідомості в процесі професійної підготовки особистості майбутніх фахівців соціономічних професій до професійної діяльності. Особливо вагомим для розвитку

особистісної зрілості цих фахівців стає прагнення студентів до особистісного зростання й відповідні умови під час навчання та в позаурочний час. Тому, на нашу думку, припустимо, що розвиток професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх фахівців соціономічних професій уможливиться при створенні певних умов під час їх професійної підготовки й важливе значення для розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів матимуть психологічні й дидактичні засоби, поєднання яких буде доцільним у професійній підготовці майбутніх фахівців соціономічних професій, оскільки враховуються особливості їх майбутньої професійної діяльності та їхні сьогоденні умови навчання у виші.

У своїх працях дослідники О. О. Бодальов, О. Ф. Бондаренко, Ж. П. Вірна, П. П. Горностай, Р. С. Немов, В. Г. Панок, Н. І. Пов'якель, Н. В. Чепелева, Т. С. Яценко та ін. звертають увагу на важливість особистісного зростання майбутніх фахівців, але, водночас, недостатньо вивчено психолого-дидактичні засоби розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх фахівців соціономічних професій.

На нашу думку, психологічні й дидактичні засоби розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх фахівців соціономічних професій – це психолого-дидактичні матеріали і засоби, завдяки яким успішно й ефективно майбутні фахівці підвищують рівень своєї особистісної зрілості, розвивають власні професійно значущі характеристики.

Мета нашого дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності цілеспрямованого фахового навчання студентів для забезпечення позитивної динаміки провідних психологічних детермінант розвитку професійної самосвідомості й особистісної зрілості майбутніх фахівців соціономічних професій.

Виклад основного матеріалу. Упродовж навчання у вищому навчальному закладі особистість майбутніх фахівців соціономічних професій постійно розвивається і змінюється, при цьому навчальна діяльність має професійне фахове спрямування і становить собою цілеспрямований процес, мета якого полягає у розвитку професійної компетентності, і, як результат - готовність до професійної діяльності. Під час навчальної діяльності забезпечується професійний саморозвиток особистості та формування професійної самосвідомості, яка допомагає студентові стати конкурентоспроможним фахівцем, здобути якісну професійну освіту. Формою прояву професійної самосвідомості є усвідомлення майбутніми фахівцями своїх нахилів, інтересів, здібностей та рівня професійної готовності. При підготовці майбутніх фахівців соціономічних професій, на нашу думку, доцільно

застосовуватися модель навчання, яка б стимулювала у суб'єктів учіння потребу в особистісному зростанні. Завдання викладачів ВНЗ полягає у доцільному використанні при викладанні навчальних дисциплін відповідних дидактичних засобів для розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх фахівців.

Ми вважаємо за доцільне використовувати у професійній підготовці майбутніх фахівців проблемне навчання як систему методів і засобів навчання, основою якого виступає моделювання реального творчого процесу за рахунок створення проблемної ситуації і управління пошуком вирішення проблеми. Дослідник О.В. Хроменко відносить метод проблемного викладу до інформаційно-пошукових методів навчання [9, с. 32], метод навчального диспуту застосовує для активного пізнавального пошуку; метод спостереження використовує для підвищення інтересу студентів до обраної професії [9, с. 33], а для розвитку професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх фахівців соціономічних професій ефективними педагогічними засобами, на нашу думку, є активні методи навчання, метод аналізу конкретних ситуацій, моделювання майбутнього професійного процесу, метод “круглого столу”, ділові ігри, метод самостійного формулювання психологічних понять [9, с. 35–41]. Метод аналізу конкретних ситуацій сприяє формуванню у майбутніх фахівців соціономічних професій уміння вирішувати різні за складністю завдання; метод моделювання майбутнього професійного процесу представляє собою відтворення реальних професійних ситуацій у спрощеному вигляді і дозволяє перетворювати і акумулювати знання, отримані при вивченні відповідних теоретичних предметів з метою їх практичного застосування. В основу методу “круглого столу” закладено принцип колективного обговорення проблем і конфліктних ситуацій. Ділова гра пов'язана з моделюванням ситуацій професійної діяльності з корекцією професійних завдань для досягнення цілей професійної підготовки.

До активних методів навчання дослідниця Р. М. Грановська відносить такі методи: метод конкретних ситуацій, який розвиває здібність до аналізу професійних ситуацій і уміння формулювати завдання самостійно [3, с. 466]; метод інциденту спрямований на подолання вікової й особистісної інерційності та вироблення адекватних способів поведінки в напружених стресових ситуаціях [3, с. 469]; метод тренування чутливості формує у людини уміння керувати стилем своєї поведінки за рахунок усвідомлення того, як вона сприймається оточуючими, які дії провокують їх симпатію або антипатію, розвиває такі особисті якості, як чутливість, сприйнятливність до психічного стану оточуючих, їх установок і прагнень [3, с. 474]; метод мозкової атаки (мозковий штурм)

передбачає групове вирішення творчої проблеми, яка забезпечується за допомогою особливих прийомів та спрямована на активізацію творчої думки [3, с. 479]; метод ділової гри використовує події майбутньої практичної діяльності, демонструє учасникам можливості довгострокових стратегій і їх вплив на ефективність майбутньої професійної діяльності [3, с. 486]; метод занурення передбачає навчання з елементами релаксації, навіювання та гри [3, с. 492].

Під час дослідження Р. М. Грановська прийшла до висновку, що характерною особливістю всієї групи активних методів є наступне: 1) навчання проводиться в ситуаціях, максимально наближених до реальних, дозволяючи матеріал, що підлягає засвоєнню, ввести в мету діяльності, а не в засоби; 2) здійснюється не лише повідомлення знань, але і навчання умінням практичного використання, що вимагає формування певних психологічних якостей фахівців; 3) організується формування нової, якісно іншої установки на навчання в емоційно насиченому процесі колективної творчої праці [3, с. 507].

Суб'єктна позиція майбутніх фахівців соціономічних професій повинна сприяти оптимізації їх самостійної роботи щодо розвитку особистісної зрілості й доречно проводити індивідуальні форми роботи: самостійний підбір відеофільмів з проблеми особистісного зростання, поглиблене вивчення теоретичних питань відповідної проблематики, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань, проходження навчальної практики, підготовка індивідуальних звітів та ін., ефективними є також, на наш погляд, тематичні семінари, майстер-класи з особистісного зростання, психолого-педагогічний аналіз відеофільмів, читання творів художньої літератури. Доречним є створення наукових гуртків, навчальних майстерень, проблемно-тематичних груп, практикумів з основ особистісного зростання майбутнього фахівця проблемно-пошукової спрямованості, на яких студенти намагалися б відтворити проблемні професійні ситуації і знайти вірне їх вирішення. Фундаментом самовдосконалення майбутніх фахівців соціономічних професій безумовно є розвиток самосвідомості, яку С. Д. Максименко й В. Андрієвська визначають як усвідомлення індивідом себе як суб'єкта життєтворчості з неповторними фізичними і духовними якостями, потребами й здібностями, носія інтелекту, почуттів і волі, виразника національної, професійної і групової належності в системі суспільних відносин [8]. Саме самосвідомість забезпечує усвідомлення майбутніми фахівцями соціономічних професій власних схильностей і комунікативних здібностей, впливає на розвиток професійних комунікативних якостей. І. Д. Бех вважає, що усвідомлення особистістю своїх якостей зводиться до того, що кожна особистісна якість виражає певне ставлення, тобто конкретну дію [1, с. 31].

Саморозвиток особистості представляє собою не лише свідомий процес формування професійної майстерності, самоосвіти та самовдосконалення, але й мотивований, свідомий вільний вибір і прагнення досягти бажаного рівня професійної компетентності, адже пізнання студентами себе, формування на цій основі певного ставлення до себе як до майбутнього фахівця соціономічної галузі, самоствердження та зміна самооцінки – усе це визначає професійне зростання студентів, в основі якого лежить прагнення бути відповідальним за виконання професійних обов'язків, уміння спілкуватися з колегами та іншими людьми. Самооцінка відображає якісну своєрідність внутрішнього світу особистості, виступає показником рівня її розвитку та формується при активній участі й бажанні самої особистості.

Саморозвиток майбутніх фахівців соціономічних професій – це цілеспрямований процес самовдосконалення, який детермінується метою і стратегією навчальної діяльності, здобуттям професійних знань, умінь та навичок, виникненням потреби розвитку професійних якостей. Потреба є умовою активності майбутніх фахівців і визначає мотиви їхньої навчальної діяльності, пробуджує у них прагнення до професійного саморозвитку та самовдосконалення, бажання підвищити свої індивідуальні можливості, розвивати професійні комунікативні якості. Лише тоді, коли майбутній фахівець усвідомить необхідність і потребу в розвитку професійних якостей, він зможе активно залучитися до процесу професійного саморозвитку, який передбачає самоосвіту, розвиток професійних комунікативних якостей, бажання під час навчальної діяльності здобути професійні комунікативні знання, вміння та навички.

Формою вияву професійної самосвідомості майбутніх фахівців соціономічних професій є розуміння ними своєї соціальної позиції, професійних інтересів, нахилів, здібностей, характерологічних особливостей, рівня загальної та спеціальної готовності до професійної комунікативної діяльності, де усвідомлення власних психічних особливостей нерозривно пов'язано з певним ставленням до себе, з самооцінкою.

Розвиток професійної комунікативної компетентності стає особистим надбанням кожного студента, яке здобує власними силами під час навчальної діяльності. Дослідник С. І. Дичківський, зокрема, зазначає, що діяльність студента в процесі навчання може бути активною лише тоді, коли в змісті навчання він побачить переконливу для нього мету, пов'язану з подальшою професійною діяльністю [4, с. 21].

Спрямованість як система потреб, ціннісних орієнтацій, світоглядних установок, прагнень й інтересів визначає готовність

майбутніх фахівців соціономічних професій до професійної комунікативної діяльності. Від визначеності професійних мотивів залежить ефективність розвитку професійної комунікативної компетентності, що відбувається під час навчально-пізнавальної діяльності у виші. Отже, професійна мотивація визначає вибір професії та якість виконання обов'язків, пов'язаних із професійною діяльністю. У своїх дослідженнях О.О. Бодалев розділяє мотиви на групи, що характеризують мотиваційну сферу особистості [2]:

1. мотиви, пов'язані з найважливішими суспільними потребами особистості за критерієм їхнього змісту: ідейні, моральні, естетичні;
2. мотиви за джерелом появи, зумовленості: соціальні, діяльнісно-процесуальні, стимульно-заохочувальні;
3. за видами діяльності: суспільні, професійні, навчально-пізнавальні;
4. за часом проявлення: упродовж усього життя, протягом обмеженого часу;
5. за силою вияву: сильні, помірні, слабкі;
6. за проявом у поведінці: актуальні й потенційні.

Мотивація майбутніх фахівців соціономічних професій до навчальної діяльності є показником їхніх індивідуальних досягнень, що характеризується сукупністю емоційних і вольових процесів, спонукає й спрямовує навчальну діяльність студентів, розвиває їхню потребу до пізнання особливостей професійної комунікативної діяльності та визначається зовнішніми і внутрішніми чинниками розвитку. Усвідомлення власних потреб мотивує студентів на самовдосконалення та професійний саморозвиток.

Професійна мотивація майбутніх фахівців соціономічних професій відбувається під час навчальної діяльності, вона є неперервним процесом, на який постійно впливають об'єктивні та суб'єктивні фактори. Саме визначення майбутнім фахівцем мотивів щодо здобуття обраної спеціальності та перспектив самореалізації як фахівця сприяє активізації навчальної діяльності.

Усвідомлення студентами своїх власних потреб мотивує їх на самовдосконалення і професійний саморозвиток. Майбутнім фахівцям соціономічних професій з високим рівнем внутрішньої мотивації притаманна впевненість в успішному результаті, наполегливість у досягненні поставленої мети, активний пошук шляхів розвитку своїх професійних комунікативних якостей, отримання задоволення від процесу власного професійного розвитку й оволодіння необхідними професійними знаннями, уміннями та навичками. Пізнавальні інтереси майбутніх фахівців концентруються навколо їхньої потреби зрозуміти особливості професійної комунікативної діяльності, осмислити

власний життєвий досвід, навчитися використовувати отримані знання у своїй професійній діяльності.

Студентський вік характеризується зростанням власного "Я", періодом саморозвитку, формуванням і розвитком професійної свідомості. Професійна самосвідомість фіксує результат розвитку професійної комунікативної компетентності, виступає регулятором професійної комунікативної діяльності. Професійна самосвідомість та самооцінка сприяють формуванню у майбутніх фахівців соціономічних професій таких почуттів як впевненість та оптимізм, що в свою чергу активізують їхню навчальну діяльність, сприяють бажанню здобувати професійні знання, розвивати свої комунікативні якості та здібності. Професійна самосвідомість майбутніх фахівців підвищує надійність, стійкість і стабільність цілеспрямованого розвитку професійної комунікативної компетентності.

У цьому віці молода людина мусить самостійно ухвалювати та реалізувати рішення, розробляти життєві плани, будувати власне життя. Під час навчання у вищому навчальному закладі студенти цілеспрямовано прагнуть здобувати професійні знання, практичні вміння та навички, розвивають свій комунікативний потенціал. На думку І. А. Зязюна, завданням кожного студента є напрацювання власних прийомів компенсації тих індивідуальних особливостей, які зумовлюють утруднення зовнішнього та внутрішнього плану професійної діяльності, зниження рівня залежності від думок інших людей, вироблення власної системи поглядів, позицій, розширення обсягу комунікативних умінь і здібність до рольової поведінки [6, с. 151].

У процесі професійної підготовки майбутні фахівці соціономічних професій повинні набути досвіду послідовного свідомого самопізнання та професійного зростання, оцінити свою індивідуальність, стати суб'єктами саморозвитку. Саморозвиток майбутнього фахівця – це цілеспрямований процес самовдосконалення, який детермінується метою і стратегією навчальної діяльності, здобуттям професійних знань, умінь та навичок, виникненням потреби розвитку професійних якостей.

Умовою активності майбутніх фахівців є потреба, яка визначає мотиви їх навчальної діяльності, пробуджує у них прагнення до професійного саморозвитку та самовдосконалення, бажання підвищити свої індивідуальні можливості, розвивати професійні комунікативні якості. Лише тоді, коли майбутній фахівець зрозуміє необхідність і потребу в розвитку професійних якостей, він зможе активно залучитися до процесу професійного саморозвитку, що передбачає розвиток професійних комунікативних якостей та

здібностей студентів, їхнє бажання під час навчальної діяльності здобувати професійні комунікативні знання, вміння та навички.

Професійна самосвідомість на думку Н. В. Чепелевої передбачає наявність професійних значень (тезаурусу) і професійних смислів (особистісне професійне знання, професійне ставлення до клієнта, професійні ідеали, норми та цінності, смислоутворюючі мотиви професійної діяльності) [10]. Ми вважаємо, що професійна самосвідомість передбачає наявність у майбутніх фахівців соціономічних професій професійної Я-концепції, ідеальний образ "Я" якої поєднує в собі уявлення про те, яким повинен бути майбутній фахівець. Ці уявлення складаються в студентів на етапі розвитку професійної компетентності, в процесі ідентифікації з іншим професіоналом. Професійна самооцінка – уявлення майбутніх фахівців соціономічних професій про власну цінність як фахівця соціономічної галузі, тобто це оцінний компонент професійної Я-концепції.

Професійна Я-концепція майбутніх фахівців соціономічних професій є складною динамічною системою уявлень студента про себе як особистість і як суб'єкта професійної діяльності, важливим чинником детермінації професійної діяльності майбутніх фахівців, який зумовлює їхню здатність реально будувати своє життя, бачити перспективи професійної діяльності, свої приховані можливості, чітко визначати рівень здобутих професійних знань, комунікативних умінь та навичок.

Формою вияву професійної самосвідомості майбутніх фахівців соціономічних професій є розуміння ними своєї соціальної позиції, професійних інтересів, нахилів, здібностей, характерологічних особливостей, рівня загальної та спеціальної готовності до професійної комунікативної діяльності, але при цьому усвідомлення власних психічних особливостей нерозривно пов'язано з певним ставленням до себе, з самооцінкою. Професійна самосвідомість і самооцінка сприяють формуванню в майбутніх фахівців соціономічних професій таких почуттів як впевненість й оптимізм, які в свою чергу активізують їхню навчальну діяльність, сприяють бажанню здобувати професійні знання, розвивати свої комунікативні якості та здібності. Професійна самосвідомість майбутніх фахівців підвищує надійність, стійкість і стабільність цілеспрямованого розвитку професійної комунікативної компетентності.

Варто зазначити, що процес розвитку професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій свідомий і керований і відбувається під час навчально-пізнавальної діяльності студентів та спирається на сучасні вимоги до таких фахівців.

Висновки. Підсумовуючи наше дослідження, можемо зробити висновок про те, що рівень розвитку провідних психологічних

детермінант у майбутніх фахівців соціономічних професій є недостатнім для успішного здійснення ними професійної діяльності. Позитивна динаміка професійноважливих рис відбувається лише у результаті цілеспрямованого формувального впливу в процесі фахового навчання студентів. Пізнання студентами-майбутніми фахівцями соціономічних професій себе, формування на цій основі певного ставлення до себе як до майбутнього фахівця соціономічної галузі, самоствердження та зміна самооцінки визначають професійне зростання студентів, в основі якого лежить прагнення бути відповідальним до виконання професійних обов'язків, вміння контактувати.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Образ "Я" як мета формування і розвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 2 (19). – С. 30–40.
2. Бодалёв А. А. О взаимосвязи общения и отношений // Вопросы психологии. – 1994. – № 1. – С. 122–126.
3. Грановская Р. М. Элементы практической психологии. – Л.: Издательство Ленинградского университета, 1988. – 560 с.
4. Дичківський С. І. Неперервна гуманітарна освіта – новий етап педагогічного мислення / С. І. Дичківський // Гуманітарні науки. – 2004. – № 2 (8). – С. 20–29.
5. Дуткевич Т. В. Практична психологія: вступ у спеціальність [навчальний посібник] / Т. В. Дуткевич, О. В. Савицька. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.
6. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: [підручник для вищих пед. навч. заклад] / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. – К. : Вища школа, 1997. – 348 с.
7. Професійна психологія: методологія, методи та практика: [зб. наук.пр.] / Волин.нац. ун-т. ім.Л.Українки; [за заг. ред. Ж.П.Вірної] – Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац.ун-ту ім.Л.Українки, 2008. -139 с.
8. Психологічний довідник учителя / упоряд.: В. Андрієвська / за заг. ред. С. Максименка. – К. : Главник, 2005. – Кн. 2. – 112 с.
9. Хроменко О. В. Методика преподавания психологии / О. В. Хроменко. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 256 с.
10. Чепелева Н. В. Формування професійної компетентності психолога // Актуальні проблеми психології: наукові записки інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. Максименка С. Д. – К. : Ніка – Центр, 1999. – Вип. 19. – 286 с.

This article studies the need for targeted professional training of students to ensure positive dynamics of the leading psychological determinants of the development of professional identity and personal maturity of future specialists of various professions. Investigates the psychological determinants of the development of professional identity and self-esteem that contribute to personal maturity and the formation of future professionals of various professions of confidence and optimism, which activate their educational and professional activities, promote the desire to acquire professional knowledge, develop their communicative skills and abilities.

Keywords: professional identity, professional activities, personal maturity, future specialists of various professions, self-esteem, communication, communicative competence.

Отримано 25.2.2012

УДК 378.147:37.013.42:37.035.91

К.В. Паламарчук

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

у статті розкрито погляд науковців на якості соціального педагога як професіонала своєї діяльності, лідера як суб'єкта впливу. Уточнено розуміння якостей якими має володіти лідер для успішної взаємодії з оточуючими, та соціального педагога який може використовувати якості лідера для власного саморозвитку, саморозкриття та самовдосконалення.

Ключові слова: соціальний педагог, лідер, комунікація, організація, організаційні знання, організаційні вміння, якості соціального педагога, функції соціального педагога, якості лідера.

Соціальна педагогіка є досить молодого наукою на теренах України. Але не зважаючи на це, на неї покладено відповідальну місію в нашому суспільстві. Адже, як стверджують науковці на чолі з А.Й. Капською, тільки соціальну педагогіку можна розглядати як "науку, яка розкриває вплив на педагогічний процес конкретних соціокультурних умов, які виконують роль посередника між